

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Για μια αποτελεσματική εφαρμογή των αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες τα κράτη μέλη διατάσσονται να ανακτήσουν παράνομες και ασυμβίβαστες κρατικές ενισχύσεις

(2007/C 272/05)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Το 2005, η Επιτροπή παρουσίασε, στο σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις ⁽¹⁾, έναν οδικό χάρτη για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων. Το πρόγραμμα μεταρρύθμισης θα βελτιώσει την αποτελεσματικότητα, διαφάνεια και αξιοπιστία του καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων της ΕΕ. Βασικός άξονας του σχεδίου δράσης είναι η αρχή των «λιγότερων και καλύτερα στοχευμένων κρατικών ενισχύσεων». Πρωταρχικός στόχος είναι να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να μειώσουν το συνολικό επίπεδο των ενισχύσεων, διοχετεύοντας συγχρόνως τους πόρους που διαθέτουν για κρατικές ενισχύσεις σε στόχους που προωθούν σαφώς κοινοτικά συμφέροντα. Για να επιτευχθεί αυτό, η Επιτροπή έχει αναλάβει τη δέσμευση να συνεχίσει την εφαρμογή μιας αυστηρής προσέγγισης όσον αφορά τα είδη των ενισχύσεων με τον πιο στρεβλωτικό χαρακτήρα, και ιδίως όσον αφορά τις παράνομες και ασυμβίβαστες ενισχύσεις.
2. Τα τελευταία έτη, η Επιτροπή έχει δείξει ότι είναι αποφασισμένη να τηρήσει αυστηρή στάση όσον αφορά τις παράνομες ενισχύσεις. Από την έναρξη ισχύος του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999 ⁽²⁾ («διαδικαστικός κανονισμός»), διατάσσει συστηματικά τα κράτη μέλη να ανακτούν κάθε παράνομη ενίσχυση που διαπιστώνεται ότι είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, εκτός εάν θεωρήσει ότι αυτό αντίκειται σε κάποια αρχή του κοινοτικού δικαίου. Από το 2000 και μετά, έχει λάβει 110 αποφάσεις ανάκτησης της μορφής αυτής.
3. Έχει καθοριστική σημασία για την ακεραιότητα του συστήματος κρατικών ενισχύσεων οι αποφάσεις αυτές της Επιτροπής με τις οποίες τα κράτη μέλη διατάσσονται να ανακτούν τις παράνομες ενισχύσεις (στο εξής «αποφάσεις ανάκτησης») να εκτελούνται με αποτελεσματικό και άμεσο τρόπο. Οι πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί από την Επιτροπή τα τελευταία έτη δείχνουν ότι υπάρχουν λόγοι που προκαλούν σοβαρές ανησυχίες ως προς το εν λόγω θέμα. Διαπιστώθηκε στην πράξη ότι δεν υπήρξε ούτε μία σχεδόν περίπτωση ολοκλήρωσης της ανάκτησης εντός της προθεσμίας που είχε ταχθεί στην απόφαση ανάκτησης. Οι πρόσφατοι πίνακες αποτελεσμάτων για τις κρατικές ενισχύσεις δείχνουν επίσης ότι το 45 % όλων των αποφάσεων ανάκτησης που εκδόθηκαν στο διάστημα 2000-2001 εξακολουθούσε να μην έχει εφαρμοστεί τον Ιούνιο του 2006.
4. Το 2004, η Επιτροπή παρήγγειλε τη διεξαγωγή συγκριτικής μελέτης για την εφαρμογή της πολιτικής κρατικών ενισχύσεων της ΕΕ στα διάφορα κράτη μέλη (στο εξής αναφέρεται ως «μελέτη εφαρμογής») ⁽³⁾. Ένας από τους στόχους της μελέτης ήταν να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών και πρακτικών ανάκτησης σε έναν αριθμό κρατών μελών. Οι συντάκτες της μελέτης διαπίστωσαν ότι «το κοινό χαρακτηριστικό όλων των εθνικών εκθέσεων ήταν η υπερβολικά μεγάλη διάρκεια των διαδικασιών ανάκτησης». Αναγνώριζαν ότι η εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης είχε βελτιωθεί κάπως κατά τα τελευταία έτη, αλλά κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι η ανάκτηση των παράνομων και ασυμβίβαστων ενισχύσεων εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει διάφορα εμπόδια στα περισσότερα κράτη μέλη που είχαν περιληφθεί στην έρευνα.
5. Στο σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις, η Επιτροπή υπογραμμίζει την ανάγκη αποτελεσματικής εφαρμογής των αποφάσεων ανάκτησης. Είναι σαφές ότι η εφαρμογή των αποφάσεων αυτών αποτελεί κοινή ευθύνη τόσο της Επιτροπής όσο και των κρατών μελών και η επιτυχία της απαιτεί σημαντικές προσπάθειες και από τα δύο μέρη.
6. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να διευκρινιστεί η πολιτική της Επιτροπής όσον αφορά την εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης. Δεν εξετάζονται οι επιπτώσεις για τα εθνικά δικαστήρια μιας ενδεχόμενης μη τήρησης της υποχρέωσης κοινοποίησης και μη εφαρμογής των σχεδιαζόμενων μέτρων, που προβλέπεται στο άρθρο 88 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ. Η Επιτροπή θεωρεί σκόπιμο να διευκρινίσει τα μέτρα που σκοπεύει να λάβει για να διευκολυνθεί η εκτέλεση των αποφάσεων ανάκτησης και να προσδιορίσει τις ενέργειες που θα μπορούσαν να αναλάβουν τα κράτη μέλη για να εξασφαλίσουν ότι θα επιτευχθεί η πλήρης συμμόρφωση με τους κανόνες και τις αρχές που θεσπίζονται από το σύνολο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και

⁽¹⁾ Σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις — Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005-2009.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 659/1999 της 22ας Μαρτίου 1999 για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83 της 27.3.1999, σ. 1).

⁽³⁾ «Μελέτη για την εφαρμογή της νομοθεσίας κρατικών ενισχύσεων σε εθνικό επίπεδο», έξι μελέτες ανταγωνισμού, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων:
http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/overview/studies.html

ιδίως τη νομολογία των δικαστηρίων της Κοινότητας. Για το σκοπό αυτό, η παρούσα ανακοίνωση θα υπενθυμίσει καταρχάς το σκοπό της ανάκτησης και τις βασικές αρχές στις οποίες στηρίζεται η εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης. Στη συνέχεια, θα παρουσιάσει τις πρακτικές συνέπειες αυτών των βασικών αρχών για καθέναν ένα από τους φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία ανάκτησης.

2. ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΤΗΣΗ

2.1. Σύντομο ιστορικό της πολιτικής για την ανάκτηση

7. Στο άρθρο 88 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ αναφέρεται ότι «η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. [...] Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση».
8. Στις περιπτώσεις που το κράτος μέλος δεν έχει κοινοποιήσει στην Επιτροπή τα σχέδιά του για τη χορήγηση ή την τροποποίηση ενίσχυσης πριν η ενίσχυση αυτή τεθεί σε εφαρμογή, η ενίσχυση είναι παράνομη σε σχέση με την κοινοτική νομοθεσία από τη στιγμή κατά την οποία χορηγείται.
9. Στην απόφασή του «Kohlegesetz»⁽⁴⁾ του 1973, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) επιβεβαίωσε για πρώτη φορά ότι η Επιτροπή είχε την εξουσία να διατάξει την ανάκτηση παράνομων και ασυμβίβαστων κρατικών ενισχύσεων. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Επιτροπή είχε την αρμοδιότητα να αποφασίσει ότι ένα κράτος μέλος έπρεπε να τροποποιήσει ή να καταργήσει κρατική ενίσχυση η οποία ήταν ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Συνεπώς, πρέπει επίσης να έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την επιστροφή της ενίσχυσης αυτής. Με βάση αυτή την απόφαση και τη μετέπειτα νομολογία⁽⁵⁾, η Επιτροπή πληροφόρησε τα κράτη μέλη, σε ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε το 1983, ότι είχε αποφασίσει να κάνει χρήση όλων των μέτρων που είχε στη διάθεσή της έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη θα εκπλήρωναν όλες τις υποχρεώσεις που υπείχαν βάσει του άρθρου 88 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ, περιλαμβανομένης της απαίτησης να ανακτούν τα κράτη μέλη από τον αποδέκτη τις ασυμβίβαστες ενισχύσεις που χορηγούνται παράνομα⁽⁶⁾.
10. Κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1980 και κατά τη δεκαετία του 1990, η Επιτροπή άρχισε να διατάσσει πιο συστηματικά την ανάκτηση παράνομων και ασυμβίβαστων ενισχύσεων. Το 1999, συμπεριλήφθηκαν στον διαδικαστικό κανονισμό οι βασικοί κανόνες που διέπουν την ανάκτηση. Περαιτέρω εκτελεστικές διατάξεις σχετικά με την ανάκτηση συμπεριλήφθηκαν στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004⁽⁷⁾ («εκτελεστικός κανονισμός»).
11. **Το άρθρο 14 παράγραφος 1** του διαδικαστικού κανονισμού επιβεβαιώνει την πάγια νομολογία των κοινοτικών δικαστηρίων⁽⁸⁾ και θεσπίζει την υποχρέωση της Επιτροπής να διατάσσει την ανάκτηση παράνομων και ασυμβίβαστων ενισχύσεων, εκτός εάν αυτό αντίκειται σε κάποια γενική αρχή του δικαίου. Το άρθρο αυτό προβλέπει επίσης ότι το οικείο κράτος μέλος λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση της παράνομης ενίσχυσης η οποία έχει διαπιστωθεί ότι είναι ασυμβίβαστη. **Το άρθρο 14 παράγραφος 2** ορίζει ότι το ποσό πρέπει να ανακτηθεί περιλαμβανομένων και των σχετικών τόκων οι οποίοι υπολογίζονται από την ημερομηνία κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση ετέθη στη διάθεση του δικαιούχου μέχρι την ημερομηνία της πραγματικής ανάκτησής της. Ο εκτελεστικός κανονισμός προσδιορίζει τις μεθόδους που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό του επιτοκίου που εφαρμόζεται για την ανάκτηση. Τέλος, **το άρθρο 14 παράγραφος 3** του διαδικαστικού κανονισμού ορίζει ότι «η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί και σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους, εφόσον αυτές επιτρέπουν την άμεση και πραγματική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής».
12. Σε μια σειρά πρόσφατων αποφάσεων, το ΔΕΚ διευκρίνισε περαιτέρω το πεδίο εφαρμογής και την ερμηνεία του άρθρου 14 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού, τονίζοντας την ανάγκη της άμεσης και αποτελεσματικής εκτέλεσης των αποφάσεων ανάκτησης⁽⁹⁾. Επιπλέον, η Επιτροπή άρχισε επίσης να εφαρμόζει πιο συστηματικά τη νομολογία Deggendorf⁽¹⁰⁾. Η νομολογία αυτή επιτρέπει στην Επιτροπή, εφόσον πληρούνται

⁽⁴⁾ Υπόθεση C-70/72, της 12ης Ιουλίου 1973, Επιτροπή κατά Γερμανίας, [1973] Συλλ. 813, σκέψη 13.

⁽⁵⁾ Υπόθεση 121/73, της 11ης Δεκεμβρίου 1973, Markmann KG κατά Γερμανίας και του ομόσπονδου κράτους Schleswig-Holstein, [1973] Συλ. 01495, υπόθεση 122/73, Nordsee, Deutsche Hochseefischerei GmbH κατά Γερμανίας και ομόσπονδου κράτους Rheinland-Pfalz, [1973] Συλ. 01511, και υπόθεση 141/73, Fritz Lohrey κατά Γερμανίας και ομόσπονδου κράτους της Έσσης, [1973] Συλ. 01527.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 318 της 24.11.1983, σ. 3.

⁽⁷⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 140 της 30.4.2004, σ. 1).

⁽⁸⁾ Υπόθεση C-301/87, της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, [1990] Συλ. I-307.

⁽⁹⁾ Υπόθεση C-415/03, της 12ης Μαΐου 2005, Επιτροπή κατά Ελλάδος, («Ολυμπιακή Αεροπορία») [2005] Συλ. I-03875 και υπόθεση C-232/05, Επιτροπή κατά Γαλλίας, («Scott») [2006], απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2006, δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί στη Συλλογή.

⁽¹⁰⁾ Υπόθεση C-188/92, της 9ης Μαρτίου 1994, TWD Textilwerke Deggendorf GmbH κατά Γερμανίας, («Deggendorf») Συλ. [1994], I-00833.

ορισμένες προϋποθέσεις, να διατάξει τα κράτη μέλη να αναστείλουν την καταβολή νέας συμβιβάσιμης ενίσχυσης σε εταιρεία μέχρις ότου η εταιρεία επιστρέψει την παλαιότερη παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση που αποτελεί αντικείμενο απόφασης ανάκτησης.

2.2. Σκοπός και αρχές της πολιτικής για την ανάκτηση

2.2.1. Σκοπός της ανάκτησης

13. Το ΔΕΚ έχει αποφανθεί επανειλημμένα ότι σκοπός της ανάκτησης είναι η επαναφορά της κατάστασης που υπήρχε στην αγορά πριν από τη χορήγηση της ενίσχυσης. Αυτό είναι απαραίτητο για να εξασφαλιστεί ότι διατηρούνται ισότιμοι όροι ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 3 στοιχείο ζ) της συνθήκης ΕΚ. Σε αυτό το πλαίσιο, το ΔΕΚ υπογράμμισε ότι η ανάκτηση παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης δεν αποτελεί κύρωση ⁽¹¹⁾, αλλά τη λογική συνέπεια της διαπίστωσης ότι η ενίσχυση είναι παράνομη ⁽¹²⁾. Συνεπώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί δυσανάλογη σε σχέση με τους στόχους της συνθήκης όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις ⁽¹³⁾.
14. Σύμφωνα με το ΔΕΚ, η «επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση επιτυγχάνεται εφόσον οι επίμαχες ενισχύσεις επιστραφούν από τον λαβόντα ο οποίος χάνει πράγματι το πλεονέκτημα του οποίου απολάμβανε στην αγορά σε σχέση με τους ανταγωνιστές του και επανέρχονται τα πράγματα στην προ της καταβολής κατάσταση» ⁽¹⁴⁾. Για να εξαλειφθούν τυχόν χρηματοπιστωτικά οφέλη που συνδέονται με την παράνομη ενίσχυση, πρέπει να επιβληθούν τόκοι στα ποσά που χορηγήθηκαν παράνομα. Οι τόκοι αυτοί πρέπει να ισοδυναμούν με τα οικονομικά οφέλη που αποκόμισε ο αποδέκτης έχοντας στη διάθεσή του δωρεάν ένα ορισμένο ποσό επί ορισμένο χρονικό διάστημα ⁽¹⁵⁾.
15. Επιπλέον, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τόνισε ότι για να εκτελεστεί πλήρως απόφαση ανάκτησης της Επιτροπής, οι ενέργειες που αναλαμβάνονται από τα κράτη μέλη πρέπει να οδηγούν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα όσον αφορά την ανάκτηση ⁽¹⁶⁾ και ότι η ανάκτηση πρέπει να είναι άμεση ⁽¹⁷⁾. Για την επίτευξη του στόχου της ανάκτησης, είναι απαραίτητο η επιστροφή της ενίσχυσης να πραγματοποιείται χωρίς καθυστέρηση.

2.2.2. Η υποχρέωση ανάκτησης παράνομης και ασυμβίβαστης κρατικής ενίσχυσης και οι εξαιρέσεις της

16. Το άρθρο 14 παράγραφος 1 του διαδικαστικού κανονισμού προσδιορίζει ότι «σε περίπτωση αρνητικής απόφασης για υπόθεση παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή αποφασίζει την εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον δικαιούχο».
17. Ο διαδικαστικός κανονισμός επιβάλλει δύο όρια στην εξουσία της Επιτροπής να διατάξει την ανάκτηση παράνομων και ασυμβίβαστων ενισχύσεων. Το άρθρο 14 παράγραφος 1 του διαδικαστικού κανονισμού προβλέπει ότι η Επιτροπή δεν απαιτεί ανάκτηση της ενίσχυσης εάν αυτό αντίκειται σε κάποια **γενική αρχή του δικαίου**. Οι γενικές αρχές του δικαίου που προβάλλονται συχνότερα σ' αυτό το πλαίσιο είναι οι αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ⁽¹⁸⁾ και της ασφάλειας του δικαίου ⁽¹⁹⁾. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το ΔΕΚ έχει δώσει μια πολύ περιοριστική ερμηνεία αυτών των αρχών στο πλαίσιο της ανάκτησης. Το άρθρο 15 του διαδικαστικού κανονισμού αναφέρει ότι οι εξουσίες της Επιτροπής για ανάκτηση της ενίσχυσης υπόκεινται σε δεκαετή προθεσμία παραγραφής (η λεγόμενη «**προθεσμία παραγραφής**»). Η προθεσμία αυτή αρχίζει να προσμετράται από την ημέρα κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση χορηγείται στο δικαιούχο είτε ως ατομική ενίσχυση είτε ως ενίσχυση βάσει ενός καθεστώτος ενισχύσεων. Κάθε ενέργεια της Επιτροπής ⁽²⁰⁾ ή κράτους μέλους που ενεργεί κατόπιν αίτησης της Επιτροπής, σε σχέση με την παράνομη ενίσχυση, διακόπτει την περίοδο παραγραφής.

⁽¹¹⁾ Υπόθεση C-75/97, της 17ης Ιουνίου 1999, Βέλγιο κατά Επιτροπής [1999] Συλ. I — 03671, σκέψη 65.

⁽¹²⁾ Υπόθεση C-183/91, της 10ης Ιουνίου 1993, Επιτροπή κατά Ελλάδος [1993] Συλ. I-3131, σκέψη 16.

⁽¹³⁾ Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-278/92, C-279/92 και C-280/92, της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, Ισπανία κατά Επιτροπής, [1994] Συλ. I-04103, σκέψη 75.

⁽¹⁴⁾ Υπόθεση C-348/93, της 4ης Απριλίου 1995, Επιτροπή κατά Ιταλίας [1995] Συλ. I-673, σκέψη 27.

⁽¹⁵⁾ Υπόθεση T-459/93, της 8ης Ιουνίου 1995, Siemens κατά Επιτροπής [1995] Συλ. II-1675, σκέψεις 97 έως 101.

⁽¹⁶⁾ Υπόθεση C-415/03 της 12ης Μαΐου 2005, Επιτροπή κατά Ελλάδας, που προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 9.

⁽¹⁷⁾ Υπόθεση C-232/05 της 5ης Οκτωβρίου 2006, Επιτροπή κατά Γαλλίας, που προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 9.

⁽¹⁸⁾ Για την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, βλέπε υπόθεση C-24/95 της 20ής Μαρτίου 1997, Alcan, [1997] Συλ. I-1591, παράγραφος 25, υπόθεση C 5/89 της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, BUG-Alutechnik, [1990], Συλ. I-3437, παράγραφοι 13 και 14. Για ένα παράδειγμα υπόθεσης στην οποία το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναγνώρισε την ύπαρξη της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης από πλευράς του αποδέκτη, βλέπε υπόθεση C 223/85, της 24ης Νοεμβρίου 1987, RSV, [1987], Συλ. 4617.

⁽¹⁹⁾ Για την αρχή της ασφάλειας του δικαίου, της 22ας Ιανουαρίου 1997, βλέπε υποθέσεις T-115/94, Opel Austria GmbH κατά Συμβουλίου, [1997] Συλ. II-00039 και υπόθεση C-372/97, της 29ης Απριλίου 2004, Ιταλίας κατά Επιτροπής, [2004] Συλ. I-3679, σκέψεις 116 έως 118, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-74/00P και C-75/00, της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, P Falck and Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής [2002] Συλ. I-7869, σκέψη 140. Βλέπε επίσης υπόθεση T-308/00, της 1ης Ιουλίου 2004, Saltzgitter κατά Επιτροπής [2004], Συλ. II-01933, σκέψη 166.

⁽²⁰⁾ Για μια ερμηνεία της «κάθε ενέργεια της Επιτροπής», βλέπε υπόθεση T-369/00, της 10ης Απριλίου 2003, Département du Loiret κατά Επιτροπής, [2003] Συλ. II-01789.

18. Σύμφωνα με το άρθρο 249 της συνθήκης ΕΚ, οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές ως προς όλα τα μέρη τους για τους αποδέκτες που ορίζουν. Συνεπώς, το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται απόφαση ανάκτησης είναι υποχρεωμένο να εκτελέσει την απόφαση αυτή ⁽²¹⁾. Το ΔΕΚ αναγνώρισε μόνο μία εξαίρεση σε σχέση με την υποχρέωση αυτή των κρατών μελών να εφαρμόζουν αποφάσεις ανάκτησης που απευθύνονται σε αυτά, και συγκεκριμένα την ύπαρξη εξαιρετικών περιστάσεων που συνεπάγονται **απόλυτη αδυναμία** ορθής εκτέλεσής της αποφάσεως από το οικείο κράτος μέλος ⁽²²⁾.
19. Σύμφωνα με τα Δικαστήρια των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η απόλυτη αδυναμία δεν μπορεί να στηρίζεται απλώς σε υποθέσεις. Το κράτος μέλος πρέπει να αποδείξει ότι κατέβαλε καλή τη πίστη προσπάθειες για την ανάκτηση της παράνομης ενίσχυσης και πρέπει να συνεργάζεται με την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 10 της συνθήκης ΕΚ, με σκοπό την υπερπήδηση των δυσκολιών που έχουν ανακύψει ⁽²³⁾.
20. Μια επισκόπηση της νομολογίας δείχνει ότι τα Δικαστήρια των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχουν ερμηνεύσει την έννοια της «απόλυτης αδυναμίας» με πολύ περιοριστικό τρόπο. Τα Δικαστήρια έχουν επιβεβαιώσει επανειλημμένα ότι το κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται απαιτήσεις της εθνικής νομοθεσίας του όπως εθνικούς κανόνες παραγραφής ⁽²⁴⁾ ή την απουσία τίτλου ανάκτησης βάσει της εθνικής νομοθεσίας ⁽²⁵⁾, προκειμένου να αιτιολογήσουν την παράλειψη συμμόρφωσής τους με την απόφαση ανάκτησης ⁽²⁶⁾. Κατά τον ίδιο τρόπο, το ΔΕΚ έχει αποφανθεί ότι η υποχρέωση ανάκτησης δεν επηρεάζεται από περιστάσεις που συνδέονται με την οικονομική κατάσταση του αποδέκτη. Διευκρίνισε ότι το αν μια εταιρεία αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες δεν αποτελεί απόδειξη ότι η ανάκτηση ήταν αδύνατη ⁽²⁷⁾. Όταν συντρέχουν τέτοιες περιστάσεις, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η έλλειψη ανακτήσιμων στοιχείων ενεργητικού αποτελεί το μοναδικό μέσο με το οποίο το κράτος μέλος μπορεί να αποδείξει την απόλυτη αδυναμία ανακτήσεως της ενίσχυσης ⁽²⁸⁾. Σε έναν αριθμό υποθέσεων, τα κράτη μέλη ισχυρίστηκαν ότι δεν ήταν σε θέση να εκτελέσουν την απόφαση ανάκτησης λόγω διοικητικών ή τεχνικών δυσχερειών (π.χ. λόγω του πολύ υψηλού αριθμού των εμπλεκόμενων αποδεκτών). Το Δικαστήριο έχει αρνηθεί συστηματικά να δεχθεί ότι οι δυσχέρειες αυτές αποτελούν απόλυτη αδυναμία ανάκτησης ⁽²⁹⁾. Τέλος, η προβολή ακόμη και ανυπέρβλητων εσωτερικών δυσχερειών δεν μπορεί να δικαιολογήσει την παράλειψη ενός κράτους μέλους να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας ⁽³⁰⁾.

2.2.3. Η χρήση των εθνικών διαδικασιών και η αναγκαιότητα άμεσης και αποτελεσματικής εκτέλεσης

21. Το άρθρο 14 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού ορίζει ότι «η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί και σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους, εφόσον αυτές επιτρέπουν την άμεση και πραγματική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής».
22. Καίτοι τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους, τα μέσα με τα οποία μπορούν να εκτελέσουν τις αποφάσεις ανάκτησης, τα μέτρα που επιλέγονται θα πρέπει να επιτρέπουν να εφαρμοστεί πλήρως η απόφαση ανάκτησης. Συνεπώς, είναι απαραίτητο τα εθνικά μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη να οδηγούν στην **πραγματική και άμεση** εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής.
23. Στην απόφασή του σχετικά με την Ολυμπιακή Αεροπορία ⁽³¹⁾, το ΔΕΚ υπογράμμισε ότι τα μέτρα εφαρμογής που λαμβάνονται από το κράτος μέλος πρέπει να είναι **αποτελεσματικά** και να παράγουν συγκεκριμένα αποτελέσματα όσον αφορά την ανάκτηση. Οι ενέργειες που αναλαμβάνονται από το κράτος μέλος πρέπει να οδηγούν στην πραγματική ανάκτηση των ποσών που οφείλονται από τον αποδέκτη. Στην πρόσφατη απόφασή του στην υπόθεση Scott ⁽³²⁾, το ΔΕΚ επιβεβαίωσε την προσέγγιση αυτή και τόνισε ότι οι εθνικές διαδικασίες που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 14 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού θα πρέπει να παραμένουν ανεφάρμοστες. Ειδικότερα, αντέκρουσε το επιχείρημα του κράτους μέλους ότι είχε λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα που διέθετε στο αντίστοιχο νομικό του σύστημα και υπογράμμισε ότι τα μέτρα αυτά πρέπει επίσης να οδηγούν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα όσον αφορά την ανάκτηση, και τούτο εντός της προθεσμίας που έχει ταχθεί από την Επιτροπή.

⁽²¹⁾ Υπόθεση 94/87, της 2ας Φεβρουαρίου 1989, Επιτροπή κατά Γερμανίας [1989] Συλ. 175.

⁽²²⁾ Υπόθεση C-404/00, της 26ης Ιουνίου 2003, Επιτροπή κατά Ισπανίας, [2003] Συλ. I-6695.

⁽²³⁾ Υπόθεση C-280/95, της 29ης Ιανουαρίου 1998, Επιτροπή κατά Ιταλίας, [1998] Συλ. I-259.

⁽²⁴⁾ Υπόθεση C-24/95, της 20ής Μαρτίου 1997, Alcan, [1997], Συλ. 1591, σκέψεις 34-37.

⁽²⁵⁾ Υπόθεση C-303/88, της 21ης Μαρτίου 1991, Ιταλία κατά Επιτροπής, [1991] Συλ. I-1433.

⁽²⁶⁾ Υπόθεση C-52/84, της 15ης Ιανουαρίου 1986, Επιτροπή κατά Βελγίου, [1986], Συλ. 89, σκέψη 9.

⁽²⁷⁾ Υπόθεση C-52/84, της 15ης Ιανουαρίου 1986, Επιτροπή κατά Βελγίου, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 26, σκέψη 14.

⁽²⁸⁾ Υπόθεση C-499/99, της 2ας Ιουλίου 2002, Επιτροπή κατά Ισπανίας [2002] Συλ. I-06301.

⁽²⁹⁾ Υπόθεση C-280/95, της 29ης Ιανουαρίου 1998, Επιτροπή κατά Ιταλίας, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 23.

⁽³⁰⁾ Υπόθεση C-6/97, της 19ης Μαΐου 1999, Ιταλία κατά Επιτροπής [1999] Συλ. I-2981, σκέψη 34.

⁽³¹⁾ Υπόθεση C-415/03, της 12ης Μαΐου 2005, Επιτροπή κατά Ελλάδος, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 9.

⁽³²⁾ Υπόθεση C-232/05, της 5ης Οκτωβρίου 2006, Επιτροπή κατά Γαλλίας, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 9.

24. Το άρθρο 14 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού απαιτεί οι αποφάσεις ανάκτησης να εφαρμόζονται με τρόπο τόσο αποτελεσματικό όσο και **άμεσο**. Στην υπόθεση Scott, το ΔΕΚ τόνισε τη σημασία της χρονικής διάστασης στη διαδικασία ανάκτησης. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η εφαρμογή των εθνικών διαδικασιών δεν θα πρέπει να παρεμποδίζει την αποκατάσταση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού παρεμποδίζοντας την άμεση και πραγματική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής. Οι εθνικές διαδικασίες οι οποίες παρεμποδίζουν την άμεση επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση και παρατείνουν το πλεονέκτημα αθέμιτου ανταγωνισμού που προκύπτει από την παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 14 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού.
25. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε ότι μια προσφυγή για την ακύρωση απόφασης ανάκτησης βάσει του άρθρου 230 της συνθήκης ΕΚ, δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας προσφυγής, ο αποδέκτης της ενίσχυσης μπορεί ωστόσο να υποβάλει αίτηση για την αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης ανάκτησης σύμφωνα με το άρθρο 242 της συνθήκης ΕΚ. Οι αιτήσεις αναστολής θα πρέπει να προσδιορίζουν τα περιστατικά από τα οποία προκύπτει το επείγον και πρέπει να περιλαμβάνουν τους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς που δικαιολογούν, εκ πρώτης όψεως, τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Το ΔΕΚ ή το ΠΕΚ δύνανται, εάν θεωρήσουν ότι αυτό απαιτείται από τις περιστάσεις, να διατάξουν την αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης της Επιτροπής.

2.2.4. Η αρχή της καλή τη πίστει συνεργασίας

26. Το άρθρο 10 της συνθήκης υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διευκολύνουν την εκπλήρωση των κοινοτικών στόχων και επιβάλλει υποχρέωση αμοιβαίας συνεργασίας μεταξύ των οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της συνθήκης.
27. Συνεπώς, στο πλαίσιο της εφαρμογής των αποφάσεων ανάκτησης, η Επιτροπή και οι αρχές των κρατών μελών πρέπει να συνεργάζονται για την επίτευξη του στόχου αποκατάστασης ανταγωνιστικών συνθηκών στην εσωτερική αγορά.
28. Εάν ένα κράτος μέλος αντιμετωπίζει απρόβλεπτες ή μη δυνάμενες να προβλεφθούν δυσχέρειες για την εκτέλεση απόφασης ανάκτησης εντός της ταχθείσας προθεσμίας ή αντιλαμβάνεται ότι θα υπάρξουν συνέπειες που δεν είχε προβλέψει η Επιτροπή, οφείλει να θέσει τα προβλήματα αυτά στην κρίση της Επιτροπής, προτείνοντας κατάλληλες τροποποιήσεις της επίδικης αποφάσεως ⁽³³⁾. Σε μια τέτοια περίπτωση, η Επιτροπή και το οικείο κράτος μέλος πρέπει να συνεργαστούν καλή τη πίστει για να υπερπηδήσουν τις δυσχέρειες, μεριμνώντας συγχρόνως για την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων της συνθήκης ΕΚ ⁽³⁴⁾. Επίσης, η αρχή της καλή τη πίστει συνεργασίας απαιτεί από τα κράτη μέλη να παρέχουν στην Επιτροπή όλες τις πληροφορίες που της επιτρέπουν να διαπιστώσει ότι τα μέτρα που έχουν επιλεγεί αποτελούν κατάλληλη εφαρμογή της απόφασης ⁽³⁵⁾.
29. Η ενημέρωση της Επιτροπής σχετικά με τις τεχνικές και νομικές δυσχέρειες που προκύπτουν κατά την εφαρμογή απόφασης ανάκτησης δεν απαλλάσσει εντούτοις τα κράτη μέλη από την υποχρέωση να λάβουν όλα τα αναγκαία δυνατά μέτρα προκειμένου να ανακτήσουν την ενίσχυση από τη σχετική επιχείρηση και να προτείνουν στην Επιτροπή κατάλληλες ρυθμίσεις για την εφαρμογή της απόφασης ⁽³⁶⁾.

3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΤΗΣΗ

30. Τόσο η Επιτροπή όσο και τα κράτη μέλη διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης και μπορούν να συμβάλλουν στην αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής για την ανάκτηση.

3.1. Ο ρόλος της Επιτροπής

31. Οι αποφάσεις ανάκτησης της Επιτροπής επιβάλλουν υποχρέωση ανάκτησης στα σχετικά κράτη μέλη. Απαιτούν από τα σχετικά κράτη μέλη να ανακτήσουν ένα ορισμένο ποσό ενίσχυσης από τον αποδέκτη ή έναν αριθμό αποδεκτών εντός μιας δεδομένης προθεσμίας. Η πείρα δείχνει ότι η ταχύτητα με την οποία εκτελείται μια απόφαση ανάκτησης επηρεάζεται από τον βαθμό ακρίβειας ή την πληρότητα της απόφασης αυτής. Συνεπώς, η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να καταβάλλει προσπάθειες έτσι ώστε οι αποφάσεις ανάκτησης που εκδίδει να προσδιορίζουν με σαφήνεια το ποσό ή τα ποσά της ενίσχυσης που πρέπει να ανακτηθεί(ούν), την επιχείρηση ή τις επιχειρήσεις από τις οποίες πρέπει να ανακτηθεί η ενίσχυση και την προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να ολοκληρωθεί η ανάκτηση.

⁽³³⁾ Υπόθεση C-404/00, της 26ης Ιουνίου 2003, Επιτροπή κατά Ισπανίας, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 22.

⁽³⁴⁾ Υπόθεση C-94/87, της 2ας Φεβρουαρίου 1989, Επιτροπή κατά Γερμανίας [1989] Συλ. 175, σκέψη 9, υπόθεση C-348/93, της 4ης Απριλίου 1995, Επιτροπή κατά Ιταλίας, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 14, σκέψη 17.

⁽³⁵⁾ Παράδειγμα των προτάσεων εφαρμογής υπάρχει στην υπόθεση C-209/00, της 12ης Δεκεμβρίου 2002, Επιτροπή κατά Γερμανίας [2002] Συλ. I-11695.

⁽³⁶⁾ Υπόθεση 94/87, της 2ας Φεβρουαρίου 1989, Επιτροπή κατά Γερμανίας, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 34, σκέψη 10.

Προσδιορισμός των επιχειρήσεων από τις οποίες πρέπει να ανακτηθεί η ενίσχυση

32. Οι παράνομες και ασυμβίβαστες ενισχύσεις πρέπει να ανακτώνται από τις επιχειρήσεις οι οποίες πράγματι επωφελήθηκαν από αυτές ⁽³⁷⁾. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει τη σημερινή πρακτική του προσδιορισμού στις αποφάσεις ανάκτησης, στο μέτρο του δυνατού, της ταυτότητας της ή των επιχειρήσεων από τις οποίες πρέπει να ανακτηθεί η ενίσχυση. Εάν, στο στάδιο της εφαρμογής, διαπιστώνεται ότι η ενίσχυση μεταβιβάστηκε σε άλλες οντότητες, το κράτος μέλος ενδέχεται να χρειαστεί να επεκτείνει την ανάκτηση προκειμένου να συμπεριληφθούν όλοι οι πραγματικοί αποδέκτες έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ότι δεν παρακάμπτεται η υποχρέωση ανάκτησης.
33. Τα Κοινοτικά Δικαστήρια έχουν δώσει ορισμένες κατευθύνσεις για τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η υποχρέωση ανάκτησης πρέπει να επεκτείνεται σε επιχειρήσεις εκτός από τον αρχικό αποδέκτη της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης. Σύμφωνα με το ΔΕΚ, μεταβίβαση του αθέμιτου πλεονεκτήματος μπορεί να υπάρχει όταν τα περιουσιακά στοιχεία του αρχικού αποδέκτη της ενίσχυσης μεταβιβάζονται σε τρίτο μέρος σε τιμή η οποία είναι χαμηλότερη από την αγοραία αξία τους, μερικές φορές σε διάδοχο εταιρεία που έχει συσταθεί με σκοπό την καταστράτηγηση της εντολής ανάκτησης. Εάν η Επιτροπή μπορεί να αποδείξει ότι τα περιουσιακά στοιχεία πωλήθηκαν σε τιμή η οποία είναι χαμηλότερη από την αγοραία αξία τους, ιδίως σε διάδοχο εταιρεία που έχει συσταθεί έτσι ώστε να παρακαμφθεί η εντολή ανάκτησης, το ΔΕΚ θεωρεί ότι η εντολή ανάκτησης μπορεί να επεκταθεί στο εν λόγω τρίτο μέρος ⁽³⁸⁾. Τυπικές περιπτώσεις καταστράτηγησης είναι εκείνες στις οποίες η μεταβίβαση δεν αποτελεί απόρροια οποιασδήποτε οικονομικής λογικής εκτός από την καταστράτηγηση της εντολής ανάκτησης ⁽³⁹⁾.
34. Όσον αφορά τη μεταβίβαση μετοχών εταιρείας η οποία πρέπει να επιστρέψει παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση (συμφωνίες μεταβίβασης μετοχών), το ΔΕΚ αποφάνθηκε ⁽⁴⁰⁾ ότι η πώληση μετοχών της εταιρείας αυτής σε τρίτο μέρος δεν επηρεάζει την υποχρέωση του αποδέκτη να επιστρέψει την ενίσχυση ⁽⁴¹⁾. Όταν μπορεί να διαπιστωθεί ότι ο αγοραστής των μετοχών έχει καταβάλει την τιμή που επικρατεί στην αγορά για τις μετοχές της εταιρείας αυτής, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει επωφεληθεί από πλεονέκτημα που θα συνιστούσε κρατική ενίσχυση ⁽⁴²⁾.
35. Όταν εκδίδει απόφαση ανάκτησης σχετικά με καθεστώτα ενισχύσεων, η Επιτροπή δεν είναι κανονικά σε θέση να προσδιορίσει, στην ίδια την απόφαση, όλες τις επιχειρήσεις που έχουν λάβει παράνομες και ασυμβίβαστες ενισχύσεις. Αυτό θα πρέπει να γίνει κατά την έναρξη της διαδικασίας εφαρμογής της απόφασης από το οικείο κράτος μέλος, που θα πρέπει να εξετάσει την επιμέρους κατάσταση όλων των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων ⁽⁴³⁾.

Προσδιορισμός του ποσού που πρέπει να ανακτηθεί

36. Ο σκοπός της ανάκτησης επιτυγχάνεται «εφόσον οι επίμαχες ενισχύσεις, αυξημένες ενδεχομένως με τόκους υπερημερίας, επιστραφούν στον λαβόντα τις ενισχύσεις, ή άλλως ειπείν, από τις επιχειρήσεις που επωφελήθηκαν πραγματικά. Με την επιστροφή αυτή ο λαβών χάνει πράγματι το πλεονέκτημα του οποίου απολάμβανε στην αγορά σε σχέση με τους ανταγωνιστές του και τα πράγματα επανέρχονται στην προ της καταβολής κατάσταση» ⁽⁴⁴⁾.
37. Όπως και στο παρελθόν, η Επιτροπή θα προσδιορίζει με σαφήνεια τα παράνομα και ασυμβίβαστα μέτρα ενισχύσεων που πρέπει να ανακτηθούν στις σχετικές αποφάσεις της. Όταν έχει στη διάθεσή της τα απαραίτητα στοιχεία, η Επιτροπή θα προσπαθεί επίσης να παρέχει μια ακριβή ένδειξη του ποσού της ενίσχυσης που πρέπει να ανακτηθεί. Ωστόσο, είναι σαφές ότι η Επιτροπή δεν μπορεί ούτε έχει τη νομική υποχρέωση να ορίσει το ακριβές ποσό που πρέπει να ανακτηθεί. Είναι επαρκές η απόφαση της Επιτροπής να περιλαμβάνει τις πληροφορίες που θα επιτρέπουν στα κράτη μέλη να προσδιορίσουν το ποσό χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες ⁽⁴⁵⁾.

⁽³⁷⁾ Υπόθεση C-303/88, Ιταλίας κατά Επιτροπής, της 21ης Μαρτίου 1991, [1991] Συλ. I-1433, σκέψη 57· υπόθεση C-277/00, της 29ης Απριλίου 2004, Γερμανία κατά Επιτροπής («SMI») [2004] Συλ. I-3925, σκέψη 75.

⁽³⁸⁾ Υπόθεση C-277/00, της 29ης Απριλίου 2004, Γερμανία κατά Επιτροπής, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 37.

⁽³⁹⁾ Υπόθεση C-328/99 και C-399/00, της 8ης Μαΐου 2003, Ιταλία και SMI 2 Multimedia Spa κατά Επιτροπής. Για ένα άλλο παράδειγμα παράκαμψης, βλ. υπόθεση C-415/03, της 12ης Μαΐου 2005, Επιτροπή κατά Ελλάδος, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 9.

⁽⁴⁰⁾ Υπόθεση C-328/99 και C-399/00, της 8ης Μαΐου 2003, Ιταλία and SIM 2 Multimedia κατά Επιτροπής [2003] I-4035, σκέψη 83.

⁽⁴¹⁾ Στην περίπτωση ιδιωτικοποίησης εταιρείας που έχει λάβει ενίσχυση η οποία κρίθηκε συμβίβαστη με την κοινή αγορά από την Επιτροπή, το κράτος μέλος μπορεί να συμπεριλάβει ρήτρα απαλλαγής από την ευθύνη στη συμφωνία ιδιωτικοποίησης για να προστατεύσει τον αγοραστή της εταιρείας έναντι του κινδύνου η αρχική απόφαση της Επιτροπής με την οποία εγκρίνεται η ενίσχυση να ανατραπεί από τα κοινοτικά δικαστήρια και να αντικατασταθεί από απόφαση της Επιτροπής με την οποία διατάσσεται η επιστροφή της ενίσχυσης αυτής από τον αποδέκτη. Μια τέτοια ρήτρα θα μπορούσε να προβλέπει προσαρμογή της τιμής που καταβάλλεται από τον αγοραστή για την εταιρεία που ιδιωτικοποιείται έτσι ώστε να ληφθεί κατάλληλα υπόψη η ευθύνη σε περίπτωση ανάκτησης.

⁽⁴²⁾ Υπόθεση C-277/00, της 29ης Απριλίου 2004, Γερμανία κατά Επιτροπής, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 37, σκέψη 80.

⁽⁴³⁾ Υπόθεση C-310/99, της 7ης Μαρτίου 2002, Ιταλίας κατά Επιτροπής, [2002] Συλ. I-2289, σκέψη 91.

⁽⁴⁴⁾ Υπόθεση C-277/00, της 29ης Απριλίου 2004, Γερμανία κατά Επιτροπής, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 37, σκέψεις 74-76.

⁽⁴⁵⁾ Υπόθεση C-480/98, της 12ης Οκτωβρίου 2000, Ισπανία κατά Επιτροπής, [2000] Συλ. I 8717, σκέψη 25 και συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-67/85, C-68/85 και C-70/85, της 2ας Φεβρουαρίου 1988, Kwekenij van der Kooy BV και λοιποί κατά Επιτροπής [1988], Συλ. 219.

38. Στην περίπτωση παράνομου και ασυμβίβαστου καθεστώτος ενίσχυσεων, η Επιτροπή δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει ποσοτικά το ύψος της ασυμβίβαστης ενίσχυσης που πρέπει να ανακτηθεί από κάθε αποδέκτη. Αυτό θα απαιτούσε από το κράτος μέλος να πραγματοποιήσει μια λεπτομερή ανάλυση των ενίσχυσεων που χορηγήθηκαν σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση με βάση το επίμαχο καθεστώς. Συνεπώς, η Επιτροπή προσδιορίζει στην απόφασή της ότι το κράτος μέλος θα πρέπει να ανακτήσει κάθε ενίσχυση που χορηγήθηκε, εκτός εάν χορηγήθηκε για συγκεκριμένο σχέδιο, το οποίο, κατά τη χρονική στιγμή της χορήγησης, πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις των κανονισμών απαλλαγής κατά κατηγορία ή καθεστώς ενίσχυσεων που είχε εγκριθεί από την Επιτροπή.
39. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 2 του διαδικαστικού κανονισμού, το ποσό που πρέπει να ανακτηθεί δυνάμει απόφασης ανάκτησης περιλαμβάνει και τους σχετικούς τόκους, υπολογιζόμενους με το δέον επιτόκιο που ορίζει η Επιτροπή. Τόκοι οφείλονται από την ημερομηνία κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση ετέθη στη διάθεση του δικαιούχου μέχρι την ημερομηνία της ανάκτησής της ⁽⁴⁶⁾. Ο εκτελεστικός κανονισμός ορίζει ότι το επιτόκιο εφαρμόζεται με τη μέθοδο του ανατοκισμού μέχρι την ημερομηνία ανάκτησης της ενίσχυσης.

Χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή της απόφασης

40. Στο παρελθόν, οι αποφάσεις ανάκτησης της Επιτροπής όριζαν μία και μόνη προθεσμία δύο μηνών, εντός της οποίας το οικείο κράτος μέλος έπρεπε να κοινοποιήσει στην Επιτροπή τα μέτρα που είχε λάβει για να συμμορφωθεί με μια δεδομένη απόφαση. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η προθεσμία αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως η προθεσμία για την εκτέλεση της ίδιας της απόφασης της Επιτροπής ⁽⁴⁷⁾.
41. Το Δικαστήριο κατέληξε περαιτέρω στο συμπέρασμα ότι οι επαφές και οι διαπραγματεύσεις μεταξύ της Επιτροπής και του κράτους μέλους, στο πλαίσιο της εκτέλεσης της απόφασης της Επιτροπής, δεν απαλλάσσουν το κράτος μέλος από την υποχρέωση να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης εντός της ταχθείσας προθεσμίας ⁽⁴⁸⁾.
42. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η προθεσμία των δύο μηνών για την εκτέλεση των αποφάσεων της Επιτροπής είναι υπερβολικά σύντομη για την πλειοψηφία των περιπτώσεων. Συνεπώς, αποφάσισε να παρατείνει σε τέσσερις μήνες την προθεσμία για την εκτέλεση των αποφάσεων ανάκτησης. Στο εξής, η Επιτροπή θα προσδιορίζει δύο διαφορετικές προθεσμίες στις αποφάσεις της:
- μια πρώτη προθεσμία δύο μηνών μετά την έναρξη ισχύος της απόφασης, εντός της οποίας το κράτος μέλος πρέπει να ενημερώσει την Επιτροπή σχετικά με τα μέτρα που σχεδιάζει να λάβει ή έχει ήδη λάβει·
  - μια δεύτερη προθεσμία τεσσάρων μηνών μετά την έναρξη ισχύος της απόφασης, εντός της οποίας η απόφαση της Επιτροπής πρέπει να έχει εκτελεστεί.
43. Εάν ένα κράτος μέλος αντιμετωπίζει σοβαρές δυσχέρειες που το εμποδίζουν να τηρήσει μία από τις προθεσμίες αυτές, πρέπει να ενημερώσει σχετικά την Επιτροπή, παρέχοντας την κατάλληλη αιτιολόγηση. Η Επιτροπή δύναται τότε να παρατείνει την προθεσμία σύμφωνα με την αρχή της καλής τη πίστει συνεργασίας ⁽⁴⁹⁾.

3.2. Ο ρόλος των κρατών μελών: εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης

3.2.1. Ποιος είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης;

44. Το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης. Το άρθρο 14 παράγραφος 1 του διαδικαστικού κανονισμού προβλέπει ότι το οικείο κράτος μέλος λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον αποδέκτη.
45. Σ' αυτό το πλαίσιο, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι το ΔΕΚ έχει υπενθυμίσει επανειλημμένα ότι μια απόφαση της Επιτροπής που απευθύνεται σε ένα κράτος μέλος είναι δεσμευτική για όλα τα όργανα του εν λόγω κράτους, περιλαμβανομένων των δικαστηρίων του ⁽⁵⁰⁾. Αυτό συνεπάγεται ότι κάθε όργανο που συμμετέχει στην εφαρμογή απόφασης ανάκτησης πρέπει να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης αυτής.

⁽⁴⁶⁾ Βλ., στο πλαίσιο αυτό, την εξαίρεση της υπόθεσης C-480/98, της 12ης Οκτωβρίου 2000, Ισπανία κατά Επιτροπής, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 45, σκέψεις 36 και επόμενες.

⁽⁴⁷⁾ Υπόθεση, C-207/05, της 1ης Ιουνίου 2006, Επιτροπή κατά Ιταλίας, [2006], Συλ. I-00070, σκέψεις 31-36· βλέπε επίσης υπόθεση C-378/98, της 3ης Ιουλίου 2001, Επιτροπή κατά Βελγίου, [2001], Συλ. I-5107, σκέψη 28 και υπόθεση C-232/05 Επιτροπή κατά Γαλλίας, βλ. παραπάνω υποσημείωση 9.

⁽⁴⁸⁾ Υπόθεση C-5/86, της 9ης Απριλίου 1987, Επιτροπή κατά Βελγίου, [1987] Συλ. 1773.

⁽⁴⁹⁾ Υπόθεση C-207/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας (2006), απόφαση της 1ης Ιουνίου 2006.

⁽⁵⁰⁾ Υπόθεση 249/85, της 21ης Μαΐου 1987, Albako Margarinefabrik Maria von der Linde GmbH & Co. KG κατά Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung, [1987], Συλ. 02345.

46. Η κοινοτική νομοθεσία δεν καθορίζει ποιο όργανο του κράτους μέλους έχει την αρμοδιότητα για την πρακτική εφαρμογή μιας απόφασης ανάκτησης. Εναπόκειται στο εθνικό νομοθετικό σύστημα κάθε κράτους μέλους να προσδιορίσει τους φορείς που θα είναι υπεύθυνοι για την εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης. Οι συντάκτες της έκθεσης εφαρμογής σημειώνουν ότι «μια κοινή αρχή που εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες που εξετάστηκαν είναι ότι η ανάκτηση πρέπει να πραγματοποιείται από την αρχή η οποία χορήγησε την ενίσχυση. Αυτό συνεπάγεται τη συμμετοχή διαφόρων κεντρικών, περιφερειακών και τοπικών φορέων στη διαδικασία ανάκτησης»⁽⁵¹⁾. Επίσης επισημαίνουν ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν αναθέσει σε έναν κεντρικό φορέα το έργο του ελέγχου και της εποπτείας της διαδικασίας ανάκτησης. Ο φορέας αυτός βρίσκεται συνήθως σε διαρκή επαφή με την Επιτροπή. Οι συντάκτες της μελέτης εφαρμογής συμπεραίνουν ότι η ύπαρξη ενός τέτοιου κεντρικού φορέα φαίνεται να συμβάλλει στην πιο αποτελεσματική εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης.

3.2.2. Εφαρμογή της υποχρέωσης ανάκτησης

47. Το άρθρο 14 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θέτουν αμέσως σε εφαρμογή τις διαδικασίες ανάκτησης. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω στο τμήμα 3.1, η απόφαση ανάκτησης θα προσδιορίζει την προθεσμία εντός της οποίας το κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει ακριβείς πληροφορίες για τα μέτρα που έχει λάβει και σχεδιάζει να λάβει για την εκτέλεση της απόφασης. Ειδικότερα, το κράτος μέλος θα πρέπει να παρέχει πλήρεις πληροφορίες για την ταυτότητα των αποδεκτών της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης, το ύψος της επίμαχης ενίσχυσης και την εθνική διαδικασία που εφαρμόζεται για να πραγματοποιηθεί η ανάκτηση. Επιπλέον, το κράτος μέλος θα πρέπει να παρέχει αποδεικτικά στοιχεία που θα δείχνουν ότι κοινοποίησε στον αποδέκτη την υποχρέωσή του να επιστρέψει την ενίσχυση.

Προσδιορισμός του αποδέκτη της ενίσχυσης και του ποσού που πρέπει να ανακτηθεί

48. Η απόφαση ανάκτησης δεν μπορεί πάντοτε να περιέχει πλήρεις πληροφορίες για την ταυτότητα των αποδεκτών ούτε για τα ποσά της ενίσχυσης που πρέπει να ανακτηθούν. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το κράτος μέλος θα πρέπει να προσδιορίζει χωρίς καθυστέρηση τις επιχειρήσεις που αφορά απόφαση και να προσδιορίζει με αριθμητικά στοιχεία το ακριβές ποσό της ενίσχυσης που πρέπει να ανακτηθεί από κάθε επιχείρηση.
49. Στην περίπτωση παράνομου και ασυμβίβαστου καθεστώτος ενισχύσεων, το κράτος μέλος πρέπει να προβαίνει σε λεπτομερή ανάλυση κάθε μεμονωμένης ενίσχυσης που έχει χορηγηθεί βάσει του εν λόγω καθεστώτος. Για να καθορίσει το ακριβές ποσό της ενίσχυσης που πρέπει να ανακτηθεί από κάθε μεμονωμένο αποδέκτη βάσει του καθεστώτος, θα πρέπει να προσδιορίζει το βαθμό στον οποίο η ενίσχυση χορηγήθηκε σε συγκεκριμένο σχέδιο, το οποίο κατά το χρόνο που χορηγήθηκε η ενίσχυση πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις των κανονισμών απαλλαγής κατά κατηγορία ή σε καθεστώς ενισχύσεων που έχει εγκριθεί από την Επιτροπή. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το κράτος μέλος μπορεί επίσης να εφαρμόζει τα ουσιαστικά κριτήρια De Minimis που ίσχυαν κατά το χρόνο που χορηγήθηκε η παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση που αποτελεί αντικείμενο της απόφασης ανάκτησης.
50. Οι εθνικές αρχές δύνανται να λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις του φορολογικού συστήματος για τον προσδιορισμό του ποσού που πρέπει να επιστραφεί. Όταν ο αποδέκτης της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης έχει καταβάλει φόρο επί της ληφθείσας ενίσχυσης, οι εθνικές αρχές δύνανται, σύμφωνα με τους εθνικούς φορολογικούς κανόνες τους, να λαμβάνουν υπόψη το ποσό του φόρου που καταβλήθηκε σε προγενέστερο στάδιο ζητώντας την ανάκτηση μόνο του καθαρού ποσού που έλαβε ο αποδέκτης⁽⁵²⁾. Η Επιτροπή θεωρεί ότι σε τέτοιες περιπτώσεις οι εθνικές αρχές θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι ο αποδέκτης δεν θα είναι σε θέση να επωφεληθεί από περαιτέρω φορολογική έκπτωση ισχυριζόμενος ότι η επιστροφή έχει μειώσει το φορολογητέο εισόδημά του, δεδομένου ότι αυτό θα σήμαινε ότι το καθαρό ποσό της ανάκτησης θα ήταν χαμηλότερο από το καθαρό ποσό που λήφθηκε αρχικά.

Η ισχύουσα διαδικασία ανάκτησης

51. Οι συντάκτες της μελέτης εφαρμογής παρέχουν πληθώρα στοιχείων που δείχνουν ότι οι διαδικασίες ανάκτησης διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Η μελέτη δείχνει επίσης ότι, ακόμα και εντός ενός και μόνο κράτους μέλους, μπορούν να εφαρμόζονται διάφορες διαδικασίες για την ανάκτηση της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης. Στα περισσότερα κράτη μέλη, η διαδικασία ανάκτησης που εφαρμόζεται καθορίζεται συνήθως ανάλογα με τη φύση του μέτρου στο οποίο στηρίζεται η χορήγηση της ενίσχυσης. Οι διοικητικές διαδικασίες, συνολικά, είναι συνήθως αποτελεσματικότερες σε σχέση με τις αστικές διαδικασίες, επειδή οι διοικητικές εντολές ανάκτησης είναι ή μπορούν να καταστούν αμέσως εκτελεστές⁽⁵³⁾.

⁽⁵¹⁾ Βλέπε σελ. 521 της μελέτης.

⁽⁵²⁾ Υπόθεση T-459/93, της 8ης Ιουνίου 1995, Siemens κατά Επιτροπής, [1995], Συλ. II-1675, παράγραφος 83. Βλ. επίσης υπόθεση C-148/04, της 15ης Δεκεμβρίου 2005, Unicredito Spa κατά Agenzia delle Entrate, Ufficio Genova I, [2005], Συλ. I-11137, σκέψεις 117-120.

⁽⁵³⁾ Βλ. σελίδα 522 και επόμενες της μελέτης.

52. Η κοινοτική νομοθεσία δεν προσδιορίζει τη διαδικασία που πρέπει να εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την εκτέλεση απόφασης ανάκτησης. Ωστόσο, τα κράτη μέλη πρέπει να γνωρίζουν ότι η επιλογή και η εφαρμογή μιας εθνικής διαδικασίας προϋποθέτει ότι η διαδικασία αυτή επιτρέπει την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής. Αυτό σημαίνει ότι οι υπεύθυνες αρχές θα πρέπει να εξετάζουν προσεκτικά το πλήρες φάσμα των μέσων ανάκτησης που διαθέτουν βάσει της εθνικής νομοθεσίας τους και να επιλέγουν τη διαδικασία που έχει τις περισσότερες πιθανότητες να εξασφαλίσει την άμεση εκτέλεση της απόφασης ⁽⁵⁴⁾. Θα πρέπει να χρησιμοποιούν ταχείες διαδικασίες όταν αυτό είναι δυνατό βάσει της εθνικής νομοθεσίας. Σύμφωνα με την αρχή της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, οι διαδικασίες αυτές δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που διέπουν παρόμοιες διαδικασίες εσωτερικής έννομης τάξεως και δεν πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η κοινοτική έννομη τάξη ⁽⁵⁵⁾.
53. Γενικότερα, τα κράτη μέλη δεν πρέπει να είναι σε θέση να αντιτάξουν εμπόδια στον τρόπο εκτέλεσης μιας απόφασης ανάκτησης της Επιτροπής ⁽⁵⁶⁾. Κατά συνέπεια, οι αρχές των κρατών μελών έχουν την υποχρέωση να μην εφαρμόζουν τις τυχόν διατάξεις της εθνικής τους νομοθεσίας οι οποίες ενδέχεται να παρεμποδίζουν την άμεση εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής ⁽⁵⁷⁾.

Η κοινοποίηση και η εφαρμογή των διαταγών ανάκτησης

54. Αφ' ης στιγμής προσδιοριστούν ο αποδέκτης, το ποσό που πρέπει να ανακτηθεί και η εφαρμοστέα διαδικασία, οι διαταγές ανάκτησης πρέπει να αποσταλούν στους αποδέκτες της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης χωρίς καθυστέρηση και εντός της προθεσμίας που τάσσεται στην απόφαση της Επιτροπής. Οι αρχές που είναι υπεύθυνες για την πραγματοποίηση της ανάκτησης πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι εντολές ανάκτησης τίθενται σε εφαρμογή και ότι η ανάκτηση ολοκληρώνεται εντός της προθεσμίας που προσδιορίζεται στην απόφαση. Στην περίπτωση που ένας αποδέκτης δεν συμμορφώνεται με εντολή ανάκτησης, το κράτος μέλος θα πρέπει να επιδιώξει την άμεση εφαρμογή των απαιτήσεων ανάκτησης βάσει της εθνικής νομοθεσίας του.

3.2.3 Διαφορές που φέρονται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων

55. Η εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης μπορεί να οδηγήσει σε διαφορές που φέρονται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Παρόλο που υπάρχουν πολύ σημαντικές διαφορές στις δικαστικές παραδόσεις και τα συστήματα των κρατών μελών, μπορούν να διακριθούν δύο βασικές κατηγορίες διαφορών που συνδέονται με ανακτήσεις: προσφυγές από μέρους της αρχής ανάκτησης που επιδιώκει την έκδοση δικαστικής εντολής για να υποχρεώσει αποδέκτη που δε συμμορφώνεται με την εντολή ανάκτησης να επιστρέψει την παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση, και προσφυγές που υποβάλλονται από αποδέκτες που αμφισβητούν το κύρος της εντολής ανάκτησης.
56. Σύμφωνα με την ανάλυση που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της μελέτης εφαρμογής, η εκτέλεση μιας απόφασης ανάκτησης μπορεί να καθυστερήσει επί σειρά ετών όταν τα εθνικά μέτρα που λαμβάνονται για την εφαρμογή απόφασης ανάκτησης προσβάλλονται ενώπιον των δικαστηρίων. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν υποβάλλεται προσφυγή κατά της απόφασης ανάκτησης ενώπιον των κοινοτικών δικαστηρίων και ζητείται από τους εθνικούς δικαστές να αναστείλουν την εφαρμογή των εθνικών μέτρων μέχρις ότου τα κοινοτικά δικαστήρια αποφανθούν επί του κύρους της απόφασης ανάκτησης.
57. Το ΔΕΚ έχει αποφανθεί ότι ο αποδέκτης ενίσχυσης ο οποίος είχε αναμφίβολα το δικαίωμα προσβολής της απόφασης ανάκτησης της Επιτροπής δυνάμει του άρθρου 230 της συνθήκης ΕΚ ενώπιον κοινοτικών δικαστηρίων δεν μπορεί πλέον να αμφισβητήσει τη νομιμότητά της ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων με το σκεπτικό ότι η απόφαση ήταν παράνομη ⁽⁵⁸⁾. Απόρροια της απόφασης αυτής είναι ότι ο αποδέκτης ενίσχυσης ο οποίος θα μπορούσε να είχε ζητήσει τη λήψη προσωρινών μέτρων από κοινοτικά δικαστήρια σύμφωνα με τα άρθρα 242 και 243 της συνθήκης ΕΚ και δεν το έπραξε δεν μπορεί να ζητήσει την αναστολή των μέτρων που έχουν ληφθεί από εθνικές αρχές για την εφαρμογή της απόφασης αυτής για λόγους που συνδέονται με το κύρος της εν λόγω απόφασης. Το θέμα αυτό αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των κοινοτικών δικαστηρίων ⁽⁵⁹⁾.

⁽⁵⁴⁾ Σχετικά με το θέμα αυτό, η μελέτη υπογραμμίζει την πρόσφατη απόπειρα των γερμανικών αρχών να εφαρμόσουν την απαίτηση ανάκτησης στην υπόθεση *Knaerner Warnow Werft* στην οποία η ενίσχυση χορηγήθηκε βάσει συμφωνίας ιδιωτικού δικαίου. Όταν ο αποδέκτης αρνήθηκε να επιστρέψει την ενίσχυση, η αρμόδια αρχή αποφάσισε να μην παραπέμψει την υπόθεση στα αστικά δικαστήρια, αλλά εξέδωσε διοικητική πράξη με την οποία διάταξε την άμεση επιστροφή της ενίσχυσης. Επιπλέον, κήρυξε την πράξη άμεσως εκτελεστή. Το Ανώτερο Διοικητικό Δικαστήριο του Βερολίνου-Βρανδεμβούργου αποφάνθηκε ότι η αρμόδια αρχή δεν ήταν υποχρεωμένη να ανακτήσει την ενίσχυση με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο την είχε χορηγήσει και συμφώνησε ότι η αποτελεσματικότητα («*effet utile*») της απόφασης της Επιτροπής απαιτούσε η αρμόδια αρχή να έχει τη ευχέρεια να ανακτήσει την ενίσχυση μέσω διοικητικής πράξης. Εάν η απόφαση αυτή επιβεβαιωθεί και σε άλλες διαδικασίες, θεωρείται πιθανό ότι στο μέλλον η ανάκτηση των ενισχύσεων στη Γερμανία θα πραγματοποιείται καταρχήν με βάση διοικητικούς κανόνες.

⁽⁵⁵⁾ Υπόθεση C-13/01, της 11ης Σεπτεμβρίου 2003, *Safalero*, [2003], Συλ. I-8679, σκέψεις 49-50.

⁽⁵⁶⁾ Υπόθεση C-48/71, της 13ης Ιουλίου 1972, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*, [1972] Συλ. 00529.

⁽⁵⁷⁾ Υπόθεση C-232/05, της 5ης Οκτωβρίου 2006, *Επιτροπή κατά Γαλλίας*, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 9.

⁽⁵⁸⁾ Υπόθεση C-188/92, της 9ης Μαρτίου 1994, *TWD Textilwerke Deggendorf GmbH κατά Γερμανίας*, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 10.

⁽⁵⁹⁾ Όπως επιβεβαιώθηκε στην υπόθεση C-232/05, της 5ης Οκτωβρίου 2006, *Επιτροπή κατά Γαλλίας*, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 9.

58. Ωστόσο, στις περιπτώσεις που δεν είναι αυτονόητο ότι μια προσφυγή ακυρώσεως που υποβάλλεται από τον αποδέκτη κατά της προσβαλλόμενης απόφασης θα ήταν παραδεκτή, πρέπει να χορηγηθεί η δέουσα νομική προστασία στον αποδέκτη της ενίσχυσης. Στην περίπτωση που ο αποδέκτης της ενίσχυσης προσβάλει την εφαρμογή της απόφασης σε διαδικασία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου στηριζόμενος στην έλλειψη νομιμότητας της απόφασης ανάκτησης, ο εθνικός δικαστής πρέπει να υποβάλει αίτηση προς το ΔΕΚ για την έκδοση προδικαστικής απόφασης επί του κύρους της απόφασης ανάκτησης σύμφωνα με το άρθρο 234 της συνθήκης (ΕΚ) ⁽⁶⁰⁾.
59. Στην περίπτωση που ο αποδέκτης ζητά επίσης τη λήψη προσωρινών μέτρων όσον αφορά τα εθνικά μέτρα που εκδόθηκαν για την εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης λόγω της εικαζόμενης έλλειψης νομιμότητας της απόφασης ανάκτησης της Επιτροπής, ο εθνικός δικαστής θα πρέπει να αξιολογήσει κατά πόσο η εξεταζόμενη υπόθεση πληροί τις προϋποθέσεις που καθορίστηκαν από το ΔΕΚ στις υποθέσεις *Zuckerfabrik* ⁽⁶¹⁾ και *Atlanta* ⁽⁶²⁾. Σύμφωνα με πάγια νομολογία, προσωρινά μέτρα μπορούν να διαταχθούν από το εθνικό δικαστήριο μόνον εφόσον:
1. το δικαστήριο αυτό έχει σοβαρές αμφιβολίες ως προς το κύρος της κοινοτικής πράξεως και εφόσον, στην περίπτωση που το Δικαστήριο δεν έχει ήδη επιληφθεί ερωτήματος σχετικού με το κύρος της αμφισβητούμενης πράξεως, του υποβάλλει σχετικό ερώτημα·
  2. συντρέχει περίπτωση επείγοντος υπό την έννοια ότι τα προσωρινά μέτρα είναι αναγκαία προκειμένου να μην υποστεί ο αιτών σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία·
  3. το εν λόγω δικαστήριο λαμβάνει δεόντως υπόψη το συμφέρον της Κοινότητας· και
  4. κατά την εκτίμηση όλων αυτών προϋποθέσεων, το εθνικό δικαστήριο σέβεται τις αποφάσεις του Δικαστηρίου ή του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επί της νομιμότητας της κοινοτικής πράξης ή διάταξη εκδοθείσα κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων για τη λήψη στο κοινοτικό επίπεδο παρομοίων προσωρινών μέτρων ⁽⁶³⁾.

3.2.4. Η ειδική περίπτωση των αφερέγγυων αποδεκτών

60. Ως προκαταρκτική παρατήρηση, έχει σημασία να υπενθυμίσουμε ότι σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΔΕΚ, το γεγονός ότι ένας αποδέκτης ενίσχυσης είναι αφερέγγυος ή υποβλήθηκε σε πτωχευτική διαδικασία δεν ασκεί επιρροή επί της υποχρέωσης επιστροφής της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης ⁽⁶⁴⁾.
61. Στην πλειοψηφία των υποθέσεων που περιλαμβάνουν αφερέγγυο αποδέκτη ενίσχυσης, δεν είναι δυνατό να ανακτηθεί το πλήρες ποσό της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης (περιλαμβανομένων των τόκων), δεδομένου ότι τα περιουσιακά στοιχεία του αποδέκτη δεν θα επαρκούν για την ικανοποίηση των απαιτήσεων όλων των πιστωτών. Κατά συνέπεια, δεν θα είναι δυνατό να αποκατασταθεί πλήρως η προηγούμενη κατάσταση με τον συνηθισμένο τρόπο. Δεδομένου ότι ο τελικός στόχος της ανάκτησης είναι να τεθεί τέρμα στη στρέβλωση του ανταγωνισμού, το ΔΕΚ έχει αποφανθεί ότι, σε τέτοιες περιπτώσεις, η εκκαθάριση του αποδέκτη μπορεί να θεωρηθεί ως αποδεκτή επιλογή έναντι της ανάκτησης ⁽⁶⁵⁾. Η Επιτροπή πιστεύει, συνεπώς, ότι μια απόφαση με την οποία το κράτος μέλος διατάσσεται να ανακτήσει την παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση από αφερέγγυο αποδέκτη μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει εκτελεστεί ορθά είτε όταν ολοκληρωθεί η πλήρης ανάκτηση της ενίσχυσης είτε, στην περίπτωση μερικής ανάκτησης, όταν η εταιρεία εκκαθαριστεί και τα περιουσιακά στοιχεία της πωληθούν με βάση τους όρους της αγοράς.
62. Όταν εφαρμόζουν αποφάσεις ανάκτησης που αφορούν αφερέγγυους αποδέκτες, οι αρχές του κράτους μέλους θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι, καθόλη της διάρκεια της διαδικασίας πτώχευσης, λαμβάνονται δεόντως υπόψη τα συμφέροντα της Κοινότητας, και ειδικότερα η ανάγκη να τερματιστεί αμέσως η στρέβλωση του ανταγωνισμού που προκαλείται από τη χορήγηση παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης.

⁽⁶⁰⁾ Υπόθεση C-346/03, της 23ης Φεβρουαρίου 2006, *Atzeni a.o.*, [2006], σ. I-01875 σκέψεις 30-34.

⁽⁶¹⁾ Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-143/88 και C-92/89, της 21ης Φεβρουαρίου 1991, *Zuckerfabrik Süderdithmarschen A.G. a.o.*, [1991], Συλ., I-415, σκέψεις 23 και επόμενες.

⁽⁶²⁾ Υπόθεση C-465/93, της 9ης Νοεμβρίου 1995, *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH a.o.*, [1995], Συλ., I-3761, σκέψη 51.

⁽⁶³⁾ Υπόθεση C-465/93, της 9ης Νοεμβρίου 1995, *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH a.o.*, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 61, παράγραφος 51.

⁽⁶⁴⁾ Υπόθεση C-42/93, της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, *Ισπανία κατά Επιτροπής («Mercor»)* [1994], Συλ. I-4175.

⁽⁶⁵⁾ Υπόθεση C-52/84, της 15ης Ιανουαρίου 1986, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, [1986] Συλ. σ. 9.

63. Ωστόσο, η πείρα που απέκτησε η Επιτροπή δείχνει ότι η απλή καταχώριση απαιτήσεων στο πλαίσιο διαδικασίας πτώχευσης ενδέχεται να μην αρκεί πάντοτε για την εξασφάλιση της άμεσης και αποτελεσματικής εφαρμογής των αποφάσεων ανάκτησης της Επιτροπής. Η εφαρμογή ορισμένων διατάξεων των εθνικών πτωχευτικών νομοθεσιών θα μπορούσε να υπονομεύσει το σκοπό που επιδιώκουν οι αποφάσεις ανάκτησης επιτρέποντας στην επιχείρηση να συνεχίζει τις δραστηριότητες της παρόλο που δεν έχει επιστρέψει στο ακέραιο την ενίσχυση, με αποτέλεσμα να συνεχίζεται η στρέβλωση του ανταγωνισμού. Βάσει της πείρας της στην αντιμετώπιση υποθέσεων ανάκτησης από αφερέγγυους αποδέκτες, η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να προσδιοριστούν οι υποχρεώσεις των κρατών μελών κατά τα διάφορα στάδια της διαδικασίας πτώχευσης.
64. Το κράτος μέλος θα πρέπει να καταχωρίσει αμέσως τις απαιτήσεις του στη διαδικασία πτώχευσης ⁽⁶⁶⁾. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ, η ανάκτηση πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις των εθνικών πτωχευτικών νομοθεσιών ⁽⁶⁷⁾. Συνεπώς, τα χρέη που απορρέουν από την εντολή ανάκτησης θα εξοφλούνται βάσει του καθεστώτος που τους απονέμεται δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας.
65. Στο παρελθόν, υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες ο σύνδικος της πτώχευσης αρνήθηκε να καταχωρίσει την απαίτηση ανάκτησης στη διαδικασία πτώχευσης, και τούτο λόγω της μορφής της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης που χορηγήθηκε (παραδείγματος χάρι, όταν η ενίσχυση χορηγήθηκε με τη μορφή εισφοράς κεφαλαίου). Η Επιτροπή θεωρεί ότι η κατάσταση αυτή είναι προβληματική, ιδίως όταν η άρνηση αυτή θα στερούσε από τις αρχές που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης κάθε μέσο που θα εξασφάλιζε ότι λαμβάνεται δρόντως υπόψη το συμφέρον της Κοινότητας στο πλαίσιο διαδικασίας πτώχευσης. Συνεπώς, η Επιτροπή θεωρεί ότι το κράτος μέλος θα πρέπει να αντιταχθεί σε οποιαδήποτε άρνηση από τον σύνδικο της πτώχευσης να καταχωρίσει την απαίτηση ανάκτησης ⁽⁶⁸⁾.
66. Για να εξασφαλιστεί η άμεση και αποτελεσματική εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι αρχές που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης θα πρέπει επίσης να ασκήσουν προσφυγή κατά οποιασδήποτε απόφασης του συνδίκου της πτώχευσης ή του πτωχευτικού δικαστηρίου να επιτρέψει τη συνέχιση της δραστηριότητας του αφερέγγυου αποδέκτη πέρα από τα χρονικά όρια που προσδιορίζονται στην απόφαση ανάκτησης. Επίσης, τα εθνικά δικαστήρια, όταν αντιμετωπίζουν τέτοια αιτήματα, θα πρέπει να λαμβάνουν πλήρως υπόψη το συμφέρον της Κοινότητας, και ιδίως την ανάγκη να εξασφαλιστεί ότι η εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής είναι άμεση και ότι τερματίζεται το ταχύτερο δυνατό η στρέβλωση του ανταγωνισμού που προκαλείται από την παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση. Η Επιτροπή θεωρεί, συνεπώς, ότι δεν θα πρέπει να επιτρέπουν τη συνέχιση της δραστηριότητας του αφερέγγυου αποδέκτη αν δεν έχει ανακτηθεί στο ακέραιο η ενίσχυση.
67. Στην περίπτωση που προτείνεται σχέδιο συνέχισης της λειτουργίας στην επιτροπή πιστωτών που συνεπάγεται τη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του αποδέκτη, οι εθνικές αρχές που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης μπορούν να υποστηρίξουν ένα τέτοιο σχέδιο μόνο εάν εξασφαλίζει ότι η ενίσχυση επιστρέφεται στο ακέραιο εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στην απόφαση ανάκτησης της Επιτροπής. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να παραιτηθούν από μέρος της απαίτησής τους για την ανάκτηση της ενίσχυσης, ούτε μπορούν να αποδεχθούν οποιαδήποτε άλλη λύση που δεν θα οδηγούσε στον άμεσο τερματισμό της δραστηριότητας του αποδέκτη. Εάν δεν υπάρξει πλήρης και άμεση επιστροφή της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης, οι αρχές που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης θα πρέπει να λάβουν όλα τα μέτρα που διαθέτουν για να αντιταχθούν στην υιοθέτηση σχεδίου συνέχισης της δραστηριότητας και θα πρέπει να επιμεινούν στην παύση της δραστηριότητας του αποδέκτη εντός της προθεσμίας που ορίζεται στην απόφαση ανάκτησης.
68. Σε περίπτωση εκκαθάρισης, εφόσον η ενίσχυση δεν έχει πλήρως ανακτηθεί, το κράτος μέλος θα πρέπει να αντιταχθεί σε οποιαδήποτε μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων που δεν πραγματοποιείται με βάση τους όρους της αγοράς ή/και οργανώνεται έτσι ώστε να παρακαμφθεί η απόφαση ανάκτησης. Για να επιτευχθεί η «ορθή μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων», το κράτος μέλος πρέπει να εξασφαλίσει ότι το αδικαιολόγητο πλεονέκτημα που δημιουργήθηκε λόγω της ενίσχυσης δεν μεταβιβάζεται στον αγοραστή των περιουσιακών στοιχείων. Αυτό μπορεί να συμβαίνει εάν τα περιουσιακά στοιχεία του αρχικού αποδέκτη της ενίσχυσης μεταβιβάζονται σε τρίτο σε τιμή χαμηλότερη από την αγοραία αξία τους ή σε διάδοχο εταιρεία που έχει συσταθεί με σκοπό να παρακαμφθεί η εντολή ανάκτησης. Σε μια τέτοια περίπτωση, η εντολή ανάκτησης θα πρέπει να επεκταθεί στο εν λόγω τρίτο μέρος ⁽⁶⁹⁾.

⁽⁶⁶⁾ C-142/87, της 21ης Μαρτίου 1990, Επιτροπή κατά Βελγίου (1990), Συλ. I-959 § 62.

⁽⁶⁷⁾ Υπόθεση C-142/87, της 21ης Μαρτίου 1990, ομοίως. Υπόθεση C-499/99, της 2ας Ιουλίου 2002, Επιτροπή κατά Ισπανίας («Magefesa») [2002], Συλ. I-603, σκέψεις 28-44.

⁽⁶⁸⁾ Πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το πλαίσιο, η απόφαση του δικαστηρίου του Amberg, τμήμα εμπορικών υποθέσεων, της 23ης Ιουλίου 2001 σε σχέση με ενίσχυση που χορηγήθηκε από τη Γερμανία στην «Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH» (Απόφαση 96-/178/EKAX της Επιτροπής (EE L 53 της 2.3.1996, σ. 41). Σε αυτήν την υπόθεση, το γερμανικό δικαστήριο απέρριψε την άρνηση του συνδίκου της πτώχευσης να καταχωρίσει την απαίτηση ανάκτησης λόγω της χορήγησης παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης με τη μορφή εισφοράς κεφαλαίου, δεδομένου ότι η άρνηση αυτή θα καθιστούσε αδύνατη την εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης.

⁽⁶⁹⁾ Υπόθεση C-277/00, της 29ης Απριλίου 2004, Γερμανία κατά Επιτροπής, όπως προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 37.

4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

69. Το κράτος μέλος θεωρείται ότι έχει συμμορφωθεί με την απόφαση ανάκτησης όταν η ενίσχυση έχει επιστραφεί πλήρως εντός της ταχθείσας προθεσμίας ή, στην περίπτωση αφερέγγυου αποδέκτη, όταν η εταιρεία έχει εκκαθαριστεί σύμφωνα με τους όρους της αγοράς.
70. Η Επιτροπή δύναται επίσης να δεχθεί, σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, προσωρινή εκτέλεση της απόφασης όταν αποτελεί αντικείμενο διαφοράς ενώπιον εθνικών ή κοινοτικών δικαστηρίων (π.χ. την καταβολή του πλήρους ποσού της παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης σε δεσμευμένο λογαριασμό ⁽⁷⁰⁾). Το κράτος μέλος πρέπει να εξασφαλίσει ότι δεν θα είναι πλέον στη διάθεση της εταιρείας το πλεονέκτημα που συνδέεται με την παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση ⁽⁷¹⁾. Το κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει, προς έγκριση από την Επιτροπή, κατάλληλη αιτιολογία για την υιοθέτηση τέτοιων προσωρινών μέτρων και πλήρη περιγραφή του προβλεπόμενου προσωρινού μέτρου.
71. Όταν το οικείο κράτος μέλος δεν έχει συμμορφωθεί με την απόφαση ανάκτησης, και δεν ήταν σε θέση να αποδείξει την ύπαρξη απόλυτης αδυναμίας ανάκτησης, η Επιτροπή μπορεί να κινήσει διαδικασία επί παραβάσει. Επιπλέον, εάν πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, μπορεί να απαιτήσει από το οικείο κράτος μέλος να αναστείλει την καταβολή νέων συμβιβάσιμων ενισχύσεων στον αποδέκτη ή τους αποδέκτες κατ' εφαρμογή της αρχής Deggendorf.

4.1. Διαδικασίες επι παράβασι

— Μέτρα βάσει του άρθρου 88 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ

72. Εάν το σχετικό κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί με την απόφαση ανάκτησης εντός της ταχθείσας προθεσμίας και δεν ήταν σε θέση να αποδείξει την ύπαρξη απόλυτης αδυναμίας, η Επιτροπή, όπως το έχει ήδη πράξει, ή οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο κράτος, δύναται να παραπέμψει απευθείας το θέμα στο ΔΕΚ σύμφωνα με το άρθρο 88 παράγραφος 2 της συνθήκης. Η Επιτροπή μπορεί να επικαλεσθεί επιχειρήματα σχετικά με τη συμπεριφορά των εκτελεστικών, νομοθετικών ή δικαστικών οργάνων του οικείου κράτους μέλους, δεδομένου ότι το κράτος μέλος θα πρέπει να εξετάζεται στο σύνολό του ⁽⁷²⁾.

— Μέτρα βάσει του άρθρου 228 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ

73. Στην περίπτωση που το ΔΕΚ καταδικάσει το κράτος μέλος για μη συμμόρφωση με απόφαση της Επιτροπής και εάν η Επιτροπή θεωρήσει ότι το σχετικό κράτος μέλος δεν συμμορφώθηκε με την απόφαση του ΔΕΚ, η Επιτροπή μπορεί να λάβει μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 228 παράγραφος 2 της συνθήκης. Στην περίπτωση αυτή, αφού παράσχει στο κράτος μέλος τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του, η Επιτροπή του απευθύνει αιτιολογημένη γνώμη διευκρινίζοντας τα σημεία στα οποία το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν έχει συμμορφωθεί με την απόφαση του ΔΕΚ.
74. Εάν το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του ΔΕΚ εντός της προθεσμίας που ορίζεται στην αιτιολογημένη γνώμη, τότε η Επιτροπή μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 228 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ. Η Επιτροπή ζητά από το ΔΕΚ να επιβάλει χρηματική ποινή στο σχετικό κράτος μέλος. Η εν λόγω χρηματική ποινή καθορίζεται σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ ⁽⁷³⁾, και υπολογίζεται με βάση τρία κριτήρια: τη σοβαρότητα της παράβασης, τη διάρκειά της και την ανάγκη να εξασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της ποινής προκειμένου να αποφευχθούν περαιτέρω παραβάσεις. Σύμφωνα με την ίδια ανακοίνωση, η Επιτροπή απαιτεί επίσης την καταβολή ενός κατ' αποκοπή ποσού ως κύρωση για τη συνέχιση της παράβασης κατά το χρονικό διάστημα από την έκδοση της πρώτης απόφασης μη συμμόρφωσης μέχρι την έκδοση της απόφασης δυνάμει του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η μη εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης της Επιτροπής παρατείνει τη στρέβλωση του ανταγωνισμού που προκαλείται από τη χορήγηση παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης, η Επιτροπή δεν θα διστάσει να κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής εφόσον αυτό κρίνεται αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η τήρηση των κανόνων κρατικών ενισχύσεων.

⁽⁷⁰⁾ Στην πράξη, η καταβολή του συνολικού ποσού της ενίσχυσης και των τόκων σε δεσμευμένο λογαριασμό μπορεί να διέπεται από ειδική σύμβαση, που υπογράφεται από την τράπεζα και τον αποδέκτη, με την οποία τα μέρη συμφωνούν ότι το ποσό θα αποδεδουλευθεί υπέρ του ενός ή του άλλου μέρους όταν διευθετηθεί η διαφορά.

⁽⁷¹⁾ Σε αντίθεση με δεσμευμένο λογαριασμό, η χρήση τραπεζικών εγγυήσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επαρκές προσωρινό μέτρο δεδομένου ότι το συνολικό ποσό της ενίσχυσης εξακολουθεί να βρίσκεται στη διάθεση του αποδέκτη.

⁽⁷²⁾ Υπόθεση C-224/01, της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, Köbler, [2003], Συλ. I-10239, παράγραφοι 31-33· υπόθεση C-173/03, Traghetti del Mediterraneo, της 13ης Ιουνίου 2006 [2006], σ. I-05177, σκέψεις 30-33.

⁽⁷³⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ — SEC/2005/1658 (ΕΕ C 126 της 7.6.2007, σ. 15).

4.2. Εφαρμογή της νομολογίας Deggendorf

75. Στην απόφασή του στην υπόθεση Deggendorf, το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποφάνθηκε ότι, «η Επιτροπή, όταν εξετάζει το ασυμβίβαστο κρατικής ενισχύσεως με την κοινή αγορά, πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα στοιχεία που ασκούν επιρροή, περιλαμβανομένων, αν παρίσταται ανάγκη, του πλαισίου που έχει ήδη αξιολογηθεί σε προηγούμενη απόφαση, καθώς και των υποχρεώσεων που αυτή η προηγούμενη απόφαση επέβαλε σε κράτος μέλος. Επομένως, η Επιτροπή είχε την εξουσία να λάβει υπόψη αφενός το ενδεχόμενο σωρευτικό αποτέλεσμα των παλαιών ενισχύσεων [...] και των νέων ενισχύσεων [...] και, αφετέρου, το ότι οι [παλαιές] ενισχύσεις που κηρύχθηκαν παράνομες [...] δεν είχαν επιστραφεί»⁽⁷⁴⁾. Κατ' εφαρμογή της απόφασης αυτής, και για να αποφεύγεται η στρέβλωση του ανταγωνισμού που αντιβαίνει στο κοινό συμφέρον, η Επιτροπή μπορεί να διατάξει κράτος μέλος να αναστείλει την πληρωμή νέας συμβιβάσιμης ενίσχυσης σε επιχείρηση η οποία έχει στη διάθεσή της παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση που υπόκειται σε προηγούμενη απόφαση ανάκτησης, και τούτο μέχρις ότου το κράτος μέλος πειστεί ότι η εν λόγω επιχείρηση έχει επιστρέψει την παλαιά παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση.
76. Η Επιτροπή εφαρμόζει τα τελευταία έτη την ονομαζόμενη αρχή Deggendorf με πιο συστηματικό τρόπο. Στην πράξη, κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης ενός νέου μέτρου ενίσχυσης, η Επιτροπή ζητά από το σχετικό κράτος μέλος να αναλάβει τη δέσμευση ότι θα αναστείλει την καταβολή νέας ενίσχυσης σε οποιονδήποτε αποδέκτη οφείλει να επιστρέψει παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση που υπόκειται σε προηγούμενη απόφαση ανάκτησης. Εάν το κράτος μέλος δεν αναλάβει τη δέσμευση αυτή ή/και εάν δεν υπάρχουν σαφή στοιχεία για τα μέτρα ενίσχυσης που υφίστανται⁽⁷⁵⁾ και που εμποδίζουν την Επιτροπή να αξιολογήσει τη συνολική επίπτωση της παλαιάς και της νέας ενίσχυσης στον ανταγωνισμό, η Επιτροπή λαμβάνει τελική απόφαση υπό όρους βάσει του άρθρου 7 παράγραφος 4 του διαδικαστικού κανονισμού απαιτώντας από το σχετικό κράτος μέλος να αναστείλει την καταβολή νέας ενίσχυσης μέχρις ότου πεισθεί ότι ο σχετικός δικαιούχος έχει επιστρέψει την παλαιά παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση, περιλαμβανομένων τυχόν οφειλόμενων τόκων στο πλαίσιο της ανάκτησης.
77. Η αρχή «Deggendorf» έχει εν τω μεταξύ ενσωματωθεί στις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων⁽⁷⁶⁾ και στους πρόσφατους κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία⁽⁷⁷⁾. Η Επιτροπή σκοπεύει να ενσωματώσει την αρχή αυτή σε όλους τους προσεχείς κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις και τις σχετικές αποφάσεις.
78. Τέλος, η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Ιταλίας να ενσωματώσει μια ειδική διάταξη «Deggendorf» στο νόμο «Legge Finanziaria 2007», η οποία προβλέπει ότι οι αποδέκτες νέων μέτρων κρατικών ενισχύσεων πρέπει να δηλώνουν ότι δεν έχουν στη διάθεσή τους οποιαδήποτε παράνομη και ασυμβίβαστη κρατική ενίσχυση⁽⁷⁸⁾.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

79. Η διατήρηση ενός συστήματος ελεύθερου και ανόθευτου ανταγωνισμού αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής ανταγωνισμού, η πειθαρχία στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων έχει καθοριστική σημασία για να εξασφαλιστεί ότι η εσωτερική αγορά λειτουργεί με ισότιμους όρους για όλους τους οικονομικούς φορείς της Ευρώπης. Πρόκειται για ένα μέλημα πρωταρχικής σημασίας, και η Επιτροπή και τα κράτη μέλη έχουν από κοινού την ευθύνη για την εξασφάλιση της πειθαρχίας στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων και ιδίως όσον αφορά τις αποφάσεις ανάκτησης.
80. Με την έκδοση της παρούσας ανακοίνωσης, η Επιτροπή επιθυμεί να καταστήσει ευρύτερα γνωστές τις αρχές της πολιτικής που εφαρμόζει στον τομέα της ανάκτησης των ενισχύσεων όπως προσδιορίστηκαν από τα κοινοτικά δικαστήρια και να διευκρινίσει την πρακτική της Επιτροπής όσον αφορά την πολιτική για την ανάκτηση. Η Επιτροπή αναλαμβάνει τη δέσμευση να ενεργεί με βάση τις αρχές που συνοψίστηκαν ανωτέρω και καλεί τα κράτη μέλη να ζητούν καθοδήγηση όταν αντιμετωπίζουν δυσχέρειες κατά την εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής παραμένουν στη διάθεση των κρατών μελών για την παροχή περαιτέρω καθοδήγησης και συνδρομής εφόσον αυτό απαιτείται.

⁽⁷⁴⁾ Υπόθεση T-244/93 και T-486/93, της 13ης Σεπτεμβρίου 1995, TWD Deggendorf κατά Επιτροπής, [1995] Συλλ., II-2265, σκέψη 56.

⁽⁷⁵⁾ Π.χ. στην περίπτωση παράνομων και ασυμβίβαστων καθεστώτων όπου το ποσό και οι αποδέκτες δεν είναι γνωστά στην Επιτροπή.

⁽⁷⁶⁾ ΕΕ C 244 της 1.10.2004, σ. 2, σκέψη 23.

⁽⁷⁷⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1628/2006 της Επιτροπής, της 24ης Οκτωβρίου 2006, για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις εθνικές επενδυτικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα, ΕΕ L 302 της 1.11.2006, σ. 29.

⁽⁷⁸⁾ Νόμος της 27ης Δεκεμβρίου 2006, αριθ. 296, άρθρο 1223.

81. Η Επιτροπή αναμένει με τη σειρά της ότι τα κράτη μέλη θα τηρούν τις αρχές της πολιτικής για την ανάκτηση. Μόνο με την κοινή προσπάθεια τόσο της Επιτροπής όσο και των κρατών μελών μπορεί να εξασφαλιστεί πειθαρχία στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων και να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή η διατήρηση ενός ανόθευτου ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς.
-